

Indhold

Forord til 5. udgave	7
1 Tegnet	8
2 Syntagmatisk og paradigmatiske relation	10
3 Morfem og allomorfe	12
3.1 Bundne og frie allomorfer	14
3.2 Homonyme morfer	16
3.3 Synkretisering og vikariering	18
4 Grammatiske og semantiske morfemer	20
5 Tre slags morfemer	23
6 Ordets anatomi	26
6.1 Fleksion	26
6.1.1 Defektiv og suppletiv bøjning	30
6.2 Komposition	32
6.3 Derivation	34
7 Ordklasserne	36
8 Kongruens og rektion	41
9 Sætningen	44
10 Sætningskemaet	46
10.1 Forfeltet	48
10.2 Sætningsleddene	49
10.3 Forbinderfeltet	53
10.4 Form og betydning	53
10.5 a eller A?	55
11 Udeladte led	58
12 Forfeltetsproven	59
13 Negerede leds placering	62
14 Vægtprincippet	63
15 Ekstraposition	66
16 Ledmateriale	68
16.1 Paratagmer	68
16.2 Hypotagmer	69
16.3 Katatagmer	71
17 Ledsætninger og infinitiver	74
17.1 Grammatiske funktioner	74
17.2 Placering	75

17.3	Ledsætningskemaet	77
17.4	Sætningsknude	81
18	Funktion og skema	82
19	Perioder	84
19.1	Helsætninger	84
20	<i>der</i> -konstruktioner	87
21	Fonetik	90
21.1	Taleorganerne	90
21.2	Retskrivning, lydskrift, fonemer	91
21.3	Stavelser, vokaler og konsonanter	94
21.4	Vokaler	94
21.5	Halvvokaler og diftonger	95
21.6	Konsonanter	96
21.7	Længde	98
21.8	Stød	98
21.9	Tryk	100
21.10	Allegroudtale og assimilation	101
22	Skrift og retskrivning	104
22.1	Skriftsystemer	104
22.2	Normering, Retskrivningsordbogen, Sprognævnet	105
22.3	Retstavningens principper	106
22.4	Den danske retstavning	109
23	Norm og normering	114
23.1	Forskellige slags dansk	114
23.2	Sprognormering	115
23.3	Korrekt og ukorrekt	116
23.4	Sproglig kvalitet	117
23.5	Hvad er „korrekt“?	119
23.6	Grader af korrekthed	120
23.7	Hvad er rigsmål?	121
23.8	Normens forandring	122
23.9	Godt og dårligt sprog	124
23.10	Norm og samfund	126
	Opgaver	128
	Facitliste	163
	Litteratur	188
	Register	190

Forord til 5. udgave

Denne bog indeholder i meget knap form hovedpunkterne af grammatikken og fonetikken, forstået som den rent formelle og mekaniske side af sproget. Man vil forgæves lede efter de emner der for de fleste giver sprogstudiet perspektiv: semantikken, pragmatikken, læren om socio- og dialekter, sproghistorien osv. Men bogen er netop skrevet for at disse emner kan få mere plads i et studium af moderne dansk sprog: Den formelle grammatik og fonetik er uundværlig, og her fremstilles den i koncentreret form og på få sider.

I 5. udgave er tilføjet et kapitel om retstavning, sprogets skriftlige udtryk og en parallel til fonetikken. Desuden et kapitel om sprognormer og sprognormering, et emne der egentlig ligger bag enhver sprogbeskrivelse. Dette kapitel bygger på indledningsafsnittet i min bog „Rigtigt dansk“ (5. udg. Hans Reitzels Forlag 1993).

Dæmonernes Port er beregnet til introduktionsundervisningen på universitets- og seminarienniveau. Opgavestoffet gør bogen velegnet også til selvstudium.

Opgavestoffet falder i to grupper: A-opgaverne øver og repeterer det stof der står i bogen; til dem er der „facitliste“. B-opgaverne er ment som problematiserende stof der fører ud over hvad der står i bogen, og som skulle kunne appellere til de studerendes initiativ og selvstændighed.

Sidste kapitel, om sprognormer, har en vis essayistisk karakter og er af flere grunde uegnet til et opgaveafsnit.

Titlen, *Dæmonernes Port*, er udelukkende valgt ud fra det synspunkt at det kan være betænkeligt at en bog har en titel der er lige så kedelig som bogen selv. I den tid bogen har været brugt, har det i øvrigt vist sig at denne titel kan udlægges på flere meningsfulde måder.

April 2006
Erik Hansen